

**Erasmi a Chokier Tractatus iurisdictionis ordinariae in
exemptos, illorumque exemptione ab ordinaria
iurisdictione**

in duos tomos distinct.

I. Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis. II. Conservatorias
Ecclesiasticas quaest. 130. III. Conservatorum Laicorum materiam,
Tribunali viginti duûm virum Leod. adoptatam comprehendens

**Chokier, Érasme de
Coloniae Agr., 1684**

Quaestio 1. Quæ sit definitio conservatorum, & qualiter conservatoriæ juris
scripti differant à conservatoriis hodiernis & de multiplici
conservatoriarum opere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61908)

PARS SECVNDA.

CONSERVATORUM ECCLESIASTI- CORUM MATERIAM COM- PREHENDENS.

QUESTIO PRIMA.

Quæ sit definitio conservatorum, Et qualiter conservatoriarum ju-
ris scripti, differant à Conservatoriis hodiernis & de multi-
plici conservatoriarum opere.

SUMMARIUM.

1. Definitio debet esse principium omnis
disceptationis.
2. Conservatorum definitio.
3. Differentia inter Conservatores hodie-
nos & juris scripti.
4. Quod sint conservatorum species.
5. Veritas datum vrum Leodienfium juris-
dictio.

MNIS quæ de aliqua re suscipitur disceptatio, debet à diffini-
tione proficisci, ut intelligatur id de quo disputatio suscipitur,
inquit Cicero lib. 1. *Officiorum*.

Licet autem in jure omnis definitio periculosa sit, utpote
quod vix ulla sit adeo universalis theoria, quæ non quibusdam
restrictionibus aut extensionibus subvertatur. *l. omnis definitio ff.*
de Reg. jur. non posse tamen mihi videtur generalius aptiusque diffiniri conser-
vatores, quam esse iudices Canonicè designatos cum potestate defendendi res aut
personas privilegiatas.

R

Dixi

Dixi iudices, ut comprehendam non tantum conservatores juris scripti, qui potestant tantum cognoscere de manifestis injuriis & offensis rerum aut personarum privilegiatarum. *cap. 1. §. fin. de officio deleg. in 6.*

Sed etiam alios omnes conservatores, qui judicialem habent indaginem, & cognoscunt etiam de non notoriis. Subjci Canonicè designatos. Ut duntaxat comprehendam Conservatores Pontificios, hoc est, Pontificia auctoritate deputatos, inferioribus enim Conservatores auctoritate propria dare non est permittum. *Franc. cap. fin. §. Conservatores de offic. del. in sexto. Aurb. ut iudices sive quoque suffrag. §. nulli quoque.* Adjeci cum potestate defendendi. Quia potestatis nomen amplius est significationis. *l. potestatis ubi Alciat. Rebuff. & DD. ff. de verb. signif. habens annexam defensionem, id est, jurisdictionem, quia conservatores sunt ex cathedra majorum iudicum, uti alio in loco ostendi. lib. 4. quest. 111. n. 16. de iurisd. ord. exemptio.* Addidi res aut personas privilegatas, ad designandam differentiam exemptionum. Aliæ enim sunt exemptiones reales, id est, rebus competentes, alæ conjunctim reales & personales, uti alibi distinctius ostendi. *h. de iurisd. ord. exemptio.*

Et quidem hæc citra polilogiam & verborum circumlocutionem breviter dicta sufficiunt pro definitione conservatorum. Nam teste Horatio.

Quicquid præcipies esto brevis ut cito dicta.

Percipiant animi dociles teneantque fideles.

Quod autem attinet ad differentias inter Conservatorias juris scripti & hodierni temporis, eæ sunt multiplices.

Primò, Conservatoria juris scripti de notoriis tantum cognoscit. *cap. fin. ubi DD. de privileg. in 6.* at vero Conservatoria hodierni temporis, qualis est conservatoria mensæ Episcopalis Leodiensis, aut cleri primarii ejusdem Civitatis penes Abbatem S. Laurentii, cognoscit etiam de non notoriis, uti videre est ex eorum diplomate Conservatoriali.

Secundò, Conservatoria juris scripti, regulatur secundum juris scripti dispositionem. *d. cap. fin.* at verò hodierni temporis neutiquam, has enim jus scriptum non agnovit, uti testatur Mandosius. *in tractatu literarum gratia tit. de conservatoria, ideoque à conservatoriis Juris Canonici ad has argumentatio certa trahi non potest. Mand. d. loco.*

Tertiò, Conservatores Juris Canonici, ultra unam diatam, à sine Diocesis evocare non possunt. *d. cap. fin. §. Conservatores.* Clericantem hujus Conservator, potest juxta facultatum suarum seivem.

Quartò, Juris scripti conservator, vices suas alteri subdelegare non potest. *d. §. fin. §. vices,* hodierni autem Conservatores possunt, uti speciali quaestione confirmavi. *infra quest. 26.*

Quintò, Conservator juris scripti non habet judicialem indaginem in violentis quæ non sunt manifestæ. *d. cap. fin. §. ut autem.* Hodiernus autem, plerumque est iudex super damnis, injuriis, & molestiis, in bonis etiam immobilibus, non cum illis & inferendis tam spiritualibus seu Ecclesiasticis, quam temporalibus, non solum exemptis ad eos ratione forsitan beneficiorum pertinentibus. Sed aliter qualicumque modo & quamvis ex causa spectantibus, procedereque potest contra quoscumque eorumdem exemptorum etiam alia quam beneficiorum Ecclesiasticorum ratione debitores, cujus uberior distinctio dependet à diplomatibus conservatoris. *Farin. dec. 616. num. 2. part. 2. ubi late.* Opus enim hic quasi est Lesbia Regula quæ flexilis est, & constitutiones Pontificias juris communis, facta postea emergente, alisque posterioribus Pontificum constitutionibus accommodat, ad instar legum, quarum posteriores prioribus derogant. *Alciati. l. pælla novissima C. de pælli. & ut in Proverbio ejusdem Alciati, alter de altero judicat, dies postremus de omnibus. Late hac de re Farinac. decif. 616. per tot. part. 2. ubi variis conservatoriarum hodiernarum clausulas explicat.*

Sextò, Conservatoria juris scripti est temporalis, quæ expirat morte concedentis, *d. cap. fin.* at verò alia est perpetua, quæ neque morte delegantis, neque delegati evanescit. *text. d. Conservatoria.*

Septimò, Illa non habet tribunal erectum, quia iudicis officio non fungitur, sed defendit tantum ab injuriis acque molestiis manifestis. *d. cap. fin.* Hæc autem habet tribunal erectum, judicialemque indaginem procedendi summariè, de plano, sine strepitu iudicii ac facultatum, prout causæ qualitas exegerit, contradictores rebelles injuriatoresque Ecclesiasticis censuris & aliis opportunis juris remediis compellendi.

Octavò, Conservatoriarum juris scripti, plurimum derogavit Concilium Tridentinum at verò hodiernis non ita. *Conc. Trid. sess. 14. c. 5. de reform. in fine.*

Quo verò ad species conservatorum multiplices adferri possent.

Alii enim sunt secundùm normam juris scripti,

Alii enormes sive anomali aut heterochiti.

Alii, de notoriis tantum cognoscunt, jurisdictionemque suam exercent secundùm normam à juris dispositione eis demandatam. *cap. 1. & cap. fin. de offic. dec. in 6.* Hi verò adamussim in jurisdictionis exercitio privilegia propria & diplomata Pontificia sequuntur. *ca. porro de privilegiis Beat. Antonii tract. de Excommunicatione §. 37. num. 3. vol. Oceanii juris 16. Mandosius de signatura Gratiani, de Conservatoribus. Franciscus de Platea tract. de Excommunic. §. 57. n. 2.*

Præterea, alii sunt Conservatores Ecclesiastici, rerumque & personarum Ecclesiasticarum à Pontifice jurisdictionem obtinentes. *d. cap. 1. & fin.* alii verò Sæculares, rerum personarumque Sæcularium ab Imperatore summissive Principibus

Epibus jurisdictionem habentes. *tot. tit. ff. & C. de defensoribus Civitatum.* Rursus alii conservatoris nomen sibi vindicant, eo quod defensas & patrocinium personarum, iis est à jure demandata, ut sunt Episcopi seu locorum Diocesani ordinarii judices Ecclesiastici. *ca. ex parte de foro competent. ca. ex tenore eod. tit. cap. 1. & 2. de h. 37. ca. administratores s. quasi. 27. Navar. cons. 1. num. 4. ne Clerici vel Monachi, ca. significaverunt ubi DD. de Offic. del. Maranta de Ordine judic. par. 4. dist. 9. num. 78. de quibus ego alio in loco li. 4. g. 108. de Jurisdic. Ord. in Exemptis.*

Alii, quia rem publicam conservant quietam & tranquillam à prædonibus latronibus aliisque publicam privatamque quietem turbantibus. *l. 3. §. congruit ff. de Offic. præsidis.* Quales à majoribus nostris, seu hujus patriæ Leodiensis Ordinibus instituti sunt, hac in patria Leodiensi Vigintiduum viri Tribunal seu Magistratus in Civitate Leodiensi per totam hanc patriam jus dicens, ad coercendam vim adversus, ac corruptos depravatosque judices pretio aut gratia peiperam judicantes, venales reserentes in mercedem profereutes, ut & adversus Officiales, ministrosve justitiae, verantes subditos & in officiis male versantes, indebiteque concutientes. Multa alia adferri possent Conservatorum signanter à summis principibus aut rebus publicis institutorum species, vix enim sunt privilegia, quæ suos non habeant conservatores. Sed minutim singula persequi, hujus non est instituti. Neque etiam constitui Cancellis Pontificiarum conservatoriarum, quos ipse mihi & quidem, in solle, quod ajunt examinandos circumdedi, excutere in jure peritus pro re nata solutiones quæstionem quæ in aliis conservatoriarum speciebus enasci poterunt, ex hoc Canonicarum conservatoriarum tractatu, ob analogiam quæ utrimque intercedit facile mutabit, nam uti Julianus & Paulus rescripserunt. Non possunt omnes casus sigillatim comprehendere, sed cum in aliquo casu ratio juris manifesta est, is qui jurisdictioni præest, ad similia procedere poterit, bona enim occasio est & cætera quæ tendunt ad eandem utilitatem vel interpretatione vel certa jurisdictione suppleri. *l. Et ideo, l. non possunt ff. de legib. ca. inter ceteros ubi gloss. in verb. in similibus & DD. de rescriptis.*

QUÆSTIO SECUNDA.

Sine conservatorum jurisdictione favorabilis vel odiosa.

SUMMARIUM.

1. Conservatores sicuti introitus dicuntur à conservando.

2. Jurisf.